

Vänta med statligt stöd till ny kärnkraft

Dagens Nyheter den 5 december 2023

Regeringen har nyligen lanserat en färdplan för ny kärnkraft i Sverige. Två stora kärnkraftsreaktorer, eller motsvarande, ska byggas till 2035. Ytterligare åtta stora reaktorer kan tillkomma innan 2045 enligt samma färdplan. Enkla beräkningar visar att en sådan satsning riskerar att bli mycket dyr för konsumenterna och skattebetalarna. Det kan behövas ett stöd på 4–11 miljarder kronor per reaktor och år under 35 år. Ett annat problem är att elpriset och risken för elbrist kommer att öka innan 2035. Detta eftersom regeringens satsning på kärnkraft tränger undan mer samhällseffektiva investeringar som går snabbare att genomföra.

Vi är dock positiva till att 20 länder, inklusive Sverige, ställde sig bakom en deklaration om stärkt samarbete på kärnkraftsområdet under FN:s klimatkonferens COP28. Kärnkraften kommer att vara viktig för att klara energiomställningen på global nivå. Detta gäller särskilt för tätbefolkade länder med höga elpriser, såsom Storbritannien och länder på den europeiska kontinenten.

Läget är annorlunda i Sverige som är ett glesbefolkat land med goda möjligheter att bygga billig landbaserad vindkraft. Dessutom finns det mycket vattenkraft inom landet, samt i Norge. Överföringskapaciteten är väl utbyggd inom Norden. Det innebär att vi har goda möjligheter att parera fluktuationerna i vindkraftens produktion med både inhemsk och utländsk produktion.

Det är möjligt att höja effekten i befintlig vattenkraft, kärnkraft och kraftvärme, och det går att investera i befintliga kärnkraftverk så att deras livslängd förlängs. Vidare bör tillståndprocesserna förbättras, så att vindkraft kan byggas ut i snabbare takt där den är samhällsekonomiskt motiverad. Därutöver är det sannolikt kostnadseffektivt att investera i fossilfri värmekraft och flexibel efterfrågan för att motverka en del av svängningarna i den väderberoende elproduktionen. Lagring av vätgas för att använda i energiintensiv industri är till exempel ett naturligt komplement till vindkraft. Dessa investeringar kan komma på plats relativt snabbt, så att elpriset och risken för elbrist kan minska innan 2030.

Riktat statligt stöd till ny kärnkraft slår mot samhällsekonomiskt lönsamma projekt, eftersom den statliga satsningen bidrar till att elpriset minskar efter 2035, när nya kärnkraftverk beräknas vara på plats. Konsekvensen blir att elpriset och risken för elbrist ökar innan 2035.

Storbritannien har gett mycket omfattande stöd till byggandet av nya kärnkraftverk. Exempelvis garanteras de två nya reaktorerna i Hinkley Point C ett högt elpris i 35 år. Det garanterade priset skrivs upp med inflationen. År 2021 hade garantinivån räknats upp till ungefär 1,4 kronor per kilowattimme. Den här typen av avtal brukar kallas för CFD-kontrakt, eller marginalkontrakt, vilka regeringen överväger att införa för ny kärnkraft i Sverige.

Sverige har det lägsta elpriset på elbörsen inom hela EU. Därför kommer det sannolikt krävas väsentligt större stöd i Sverige än i Storbritannien om inte kostnaderna för att bygga ny kärnkraft blir mycket lägre än i Storbritannien. Som ett räkneexempel, anta att elpriset på Sveriges framtida elbörser blir 50 öre per kilowattimme i snitt. Det är i linje med Energimyndighetens prognos, där Sveriges

elpris förväntas ligga mellan 40 och 60 öre från 2025 till 2050. Anta vidare att de svenska reaktorerna är lika stora som i Hinkley Point C. I så fall skulle motsvarande prisgaranti i Sverige kosta skattebetalare och elförbrukare ungefär 11 miljarder kronor per år och reaktor i 35 års tid. Stödet blir ungefär 4 miljarder per år och reaktor under samma tid om garantipriset vore 1 krona per kilowattimme för ny kärnkraft och det genomsnittliga elpriset är 70 öre per kilowattimme.

Vi är inte emot att ny kärnkraft byggs på marknadsmässiga villkor. Men vi är skeptiska till omfattande stöd till ny kärnkraft, särskilt som Sverige inte har något akut behov av ny kärnkraft. Vi menar att det vore bättre att avvakta tills kostnaderna för ny kärnkraft har minskat. Det är i första hand länder med höga elpriser som bör satsa på kärnkraft redan nu samt länder som har små möjligheter att bygga vindkraft och parera dess fluktuationer. Vidare är det i första hand de stora ekonomierna, såsom Frankrike, Storbritannien och USA, som borde bära kärnkraftens utvecklingskostnader.

Sammanfattningsvis menar vi att regeringens satsning på kärnkraft höjer elpriset och ökar risken för elbrist innan 2035, och att det statliga stödet kan bli mycket dyrt för skattebetalare och elkonsumenter. Det kan röra sig om hundratals miljarder kronor redan för två kärnkraftsreaktorer.

Ett ytterligare problem är att det inte tycks finnas ett brett stöd i riksdagen för den här satsningen. Tidigare har just kärnkraftspolitiken varit ombytlig. Den politiska risken skapar osäkerhet om den framtida elmarknaden. Osäkerheten drabbar inte bara investerare i kärnkraft, utan alla som vill investera i elproduktion och elintensiv industri. För att minska den politiska risken på elmarknaden, så vore det bra om merparten av riksdagens partier kunde samlas bakom en bred och långsiktig energiöverenskommelse.

Pär Holmberg

Thomas Tangerås